

N:o 29.

Ank. till Riksd. Kansli d. 12 April 1869, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående beviljande af ytterligare medel till undsättning för de i följd af 1868 års missväxt nödlidande delar af Riket; Gifven Stockholms Slott den 9 April 1869.

Sedan Kongl. Maj:t, i anseende till den missväxt, som under år 1868 inträffat i de tre Småländska länen och andra delar af Riket, den 22 nästlidne Januari till Riksdagen aflät nådig Proposition om att, till lindrande af den härigenom uppkomna nöd, bevilja en summa, hvilken Kongl. Maj:t då af anförda skäl ansåg kunna inskränkas till 340,000 R:dr, hafva från de af missväxten hemsökta länen sådana underrättelser om ställningen derstädes inlupit, att Kongl. Maj:t på grund deraf finner Sig nödsakad att härmed hos Riksdagen göra nådig framställning om beviljande af ytterligare medel för samma ändamål.

De 340,000 R:dr, som, enligt Riksdagens underdåniga skrivelse den 24 nästlidne Februari, blifvit i anledning af Kongl. Maj:ts ofvannämnda Proposition beviljade, hafva redan den 26 i samma månad blifvit emellan de nödlidande länen fördelade tillika med en summa af 133,600 R:dr, som Kongl. Maj:t efter inhemtande af upplysningar om beloppet af de medel, hvilka kunde påräknas att under året inflyta i afbetalning å äldre från undsättningsfonden utlemnade lån, ansett sig, såvidt tillgång dertill icke lemnades af en i Räntekammaren inestående ringa behållning af undsättningsmedel, kunna anbefalla Statskontoret att af under hand egande tillgångar förskjuta emot ersättning af inflytande dylika medel. Tillsammans hafva således till undsättning för de i följd af ifrågavarande missväxt nödlidande orterna redan anvisats

icke mindre än 473,600 R:dr eller, med tillägg af de härtill i viss mån jemväl hänförliga 33,000 R:dr, som Riksdagen på Kongl. Maj:ts förslag beviljat till vägomläggningsarbeten i de tre Smäländska länen, 506,600 R:dr. Af dessa till vägomläggningsarbeten anvisade 33,000 R:dr hafva 11,000 R:dr belupit på Calmar län, 15,000 R:dr på Jönköpings län och 7,000 R:dr på Kronobergs län. Fördelningen af öfriga 473,600 R:dr har skett sålunda, att 139,000 R:dr deraf tilldelats Calmar län, 104,500 R:dr Kronobergs län, 96,500 R:dr Jönköpings län, 60,000 R:dr Elfsborgs län, 40,000 R:dr Blekinge län, 25,000 R:dr Hallands län, 6,000 R:dr tre socknar i Wernland och 2,600 R:dr tre socknar på Gotland; Och hafva af dessa 473,600 R:dr 330,000 R:dr meddelats såsom lån emot menigheters gemensamma ansvarighet, 83,600 R:dr lemnats såsom gåfvoanslag samt tillsammans 60,000 R:dr anvisats till allmänna arbeten, 14,000 R:dr såsom lån och 46,000 R:dr utan återbetalningsskyldighet.

Redan då denna fördelning uppgjordes hade till Kongl. Maj:t från de nödlidande länen inkommit åtskilliga nya framställningar om understöd, å hvilka Kongl. Maj:t ansåg sig vid fördelningen böra fästa allt det afseende, som tillgångarne möjligen kunde medgifva. Sedermera har Kongl. Maj:t från Sin Befallningshafvande i Calmar län fått emottaga en skrifvelse af den 27 nästlidne Mars, hvars innehåll synes Kongl. Maj:t vara af så ömmande beskaffenhet, att detsamma bör Riksdagen meddelas. Bemålde Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som uti sina förut i ämnet aflåtna framställningar för länets räkning begärt: såsom lån 210,500 R:dr, hvilken summa likväl skulle kunna minskas med 9,000 R:dr; i den händelse att, såsom nu skett, ett begärdt anslag till vägomläggning i Tuna socken beviljades, och såsom gåfvoanslag 42,400 R:dr samt derutöfver vilkorligen 15,000 R:dr, men vid ofvanberörda fördelning icke kunnat, utom 11,000 R:dr till vägomläggningsarbete, erhålla mera än tillsammans 139,000 R:dr, deraf 6,000 R:dr lemnats såsom lån för ett allmänt arbete, 111,000 R:dr såsom lån emot menigheters gemensamma ansvarighet och 22,000 R:dr såsom gåfvoanslag, har uti nyssnämnda underdåniga skrifvelse anført, bland annat, att sistberörda anslag, hvilket fördelats på 77 behöfvande kommuner, väl icke kunnat annat än i högst ringa mån uppfylla det dermed åsyftade ändamål, synnerligast som de flesta af berörda kommuner hade en ganska talrik arbetarebefolkning, men att då länets nödhjelpskomité haft hugnaden att från flera trakter i Riket och ätven från Danmark emottaga icke obetydliga gåfvomedel att efter fördelning emellan de nödlidande kommunerna användas till hjälp åt deras arbetarepersonal samt insamlingarne af privata gåfvor för sådant ändamål syntes fortgå, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansåge, att, fastän dessa bidrag säkerligen i allt fall icke blefvo tillräckliga, någon ökning af det från Statens sida beviljade gåfvoanslaget likväl icke för närvarande kunde ifrågasättas. Deremot vore det alldeles nödvändigt, att större hjälp, än hittills erhållits, under form af räntefria undsättningslån bereddades den jordbrukande allmogen i länets flesta trakter, såvidt denna allmoge skulle kunna räddas från hotande undergång. Inom ganska många trakter af länet hade nemligen allmogens brist på

såd och penningar samt följaktligen äfven den allmänna nöden visat sig vara långt större och mera omfattande, än man vid vinterns början hade anledning antaga. Trots de största enskilda ansträngningar och upptagande inom de flesta socknar af lån på kommunens gemensamma ansvar, hade en stor del af allmogen icke förmått att åt sig anskaffa så mycket såd, som erfordrades till bröd åt egna familjer och till de, nu mera än förr, talrika fattighjonens underhåll, långt mindre till vårjordens besående. Den klagan, som under första delen af vintern förspordes inom länet, gällde hufvudsakligen den lösa, arbetande klassen. På sednare tiden deremot hade nöden mera allmänt spridt sig äfven till den besutna allmogen, som, med svårighet afbördande sig sina skatter och utskylder, nu med sina stora hushåll stode nära nog blottad på spanmål. De nädigst beviljade undsättningslånen, hvilka tillgodokommit 44 särskilda kommuner, voro visserligen en god hjälp, men då de uppgingo till föga mer än $\frac{1}{4}$ af hvad man i kommunerna hade i allmänhet måttligt begärt, och till endast ungefär hälften af det i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga framställningar efter betydlig nedsättning föreslagna högsta belopp, så kunde denna hjälp omöjligen blifva tillfyllestgörande. Långt flera kommuner än de, hvilkas underdåniga ansökningar blifvit till Kongl. Maj:t öfverlemnade, hade sedermera anmält och styrkt sina behof af undsättningslån. De underrättelser, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inhemtat, föranledde till antagande såsom högst sannolikt, om ej alldeles visst, att, så framt icke ytterligare hjälp snart erhöles, en högst betydlig del af länets allmoge, synnerligast på smärre hemman, icke allenast skulle råka i svår förlägenhet för erhållande af brödföda, utan äfven till stort och betänkligt men för framtida utkomst måste lemna den till vårutsäde beredda jorden obesädd, hvarjemte meddelats, att ganska många jordbrukare, om understöd icke erhöles, skulle finna sig urstånd-satta att fortfara med hemmansbruket och, bragta i den sorgligaste belägenhet, nödgas att för vinnande af saknad utkomst hoptals öfverflytta till Amerika. Den jordbrukande allmogens bekymmer ökades af flera samverkande omständigheter. Inom åtskilliga trakter af länet, synnerligast i södra delen af fasta landet, rådde redan före år 1868 svår penningeförlägenhet, förenad med stor skuldsättning. Skörden åren 1866 och 1867, på få ställen öfver medelmåttan, hade delvis varit ganska knapp och skadades betydligt af regnväder under bergningstiderna. När sedermera fjolårets beklagliga missväxt öfvergick större delen af länet, fanns i allmänhet ingen samlad tillgång af medel till afvärgande af denna olyckas svåra följder. Det enda, som den fattigare delen af allmogen kunde göra, var att i möjligaste måtto inskränka sina behof. Detta skedde allmännast genom inställande af alla icke alldeles oundgängliga jordbruksarbeten. Här af uppstodo snart arbetslöshet och nöd för den talrika arbetarebefolkningen. Hungersnöden medförde sjukdomar och elände af flera slag. När-maste följden deraf var en oerhörd ökning af fattigvårdsutgifterna. Från en kommun i Södra Möre härad, hvilken, med stor folkmängd och svår nöd, nu fått sig tilldeladt ett undsättningslån af 4,000 R:dr, proportionsvis mera än de flesta andra kom-

muner i länet kunnat erhålla, hade Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af fullt trovärdig person erfärit, att af detta belopp icke ett enda öre kunde utdelas till hemmansegare, utan att det måste användas till betalande af den säd, man borgat till de fattigas försörjning, och att för samma ändamål ytterligare måste upplånas ett par tusen R:dr. Under dessa högst sorgliga förhållanden och med synnerligt afseende å den stora fara, som hotade flera trakter i Calmar län, om allmogen derstädes lemnades i sin nuvarande saknad af medel för inköp af säd och potatis till vårutsäde, hvarigenom det nu rådande eländet skulle komma att delvis fortfara inpå ett följande-år, ansåge sig Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra anhålla, att, utöfver hvad som redan bekommit, ett ytterligare anslag af minst 150,000 R:dr måtte beredas för att såsom undsättningslån på förut stadgade villkôr fördelas emellan de kommuner i länet, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i samråd med länets nödhjelpskomitê, funne vara deraf mest i behof; tilläggande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att detta belopp vore tilltaget så lågt som möjligt, och att grundade anledningar funnes att förutse de beklagligaste följder, om detsamma icke kunde utan ytterligare nedsättning snart blifva för ändamålet anvisadt.

Med afseende å de högst behjertansvärda förhållanden inom Calmar län, som genom förestående underdåniga framställning kommit till Kongl. Maj:ts kännedom, och då, enligt hvad försports, äfven åtskilliga andra af 1868 års missväxt hemsökta orter befinna sig i oafvisligt behof af ytterligare hjälp för att kunna anskaffa erforderligt vårutsäde, vill Kongl. Maj:t, som i anseende till säningstidens närhet anser sig icke kunna afvakta de underdåniga framställningar om understöd, som jemväl från sistnämnda orter lära vara att infövänta, härmed i nåder föreslå:

att Riksdagen ville till Kongl. Maj:ts disposition för undsättande af de genom 1868 års missväxt nödlidande länen, utöfver redan beviljade 340,000 R:dr, å Riksgälds-kontoret anvisa ytterligare ett belopp af 500,000 R:dr, att under innevarande år, uppå skeende reqvission, till Statskontoret utbetalas;

att detta belopp må af Kongl. Maj:t användas till räntefria låneunderstöd med bestämda återbetalningsterminer och mot vederbörande större eller mindre menigheters gemensamma ansvarighet eller annan af Kongl. Maj:t godkänd säkerhet;

att de medel, som i afbetalningar å lån, utgifna från ifrågavarande anslag, inflyta, må, med tillämpning af hvad Riksdagen i afseende på förut beviljade 340,000 R:dr stadgat, utan sammanblandning med andra inflytande undsättningsmedel, särskildt bokföras och redovisas; samt

att hvad sålunda inflyter må från Statskontoret till Riksgälds-kontoret öfverlemnas.

Och anser sig Kongl. Maj:t slutligen böra fästa Riksdagens synnerliga uppmärksamhet på önskligheten af att denna nådiga Proposition så snart som möjligt må till pröfning och afgörande förekomma.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; Och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

C A R L.

Gust. af Ugglas.

---

*Utdrag af Protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott
den 9 April 1869.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, Grefve *Wachtmeister*,
Statsråden: Friherre *af Ugglas*,
Bredberg,
Thulstrup,
Carlson,
von Ehrenheim,
Abelin,
Berg och
Adlercreutz.

Slutligen uppläste Departements-chefen till justering ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts här förut omförmälda, på Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande fattade beslut, uppsatt förslag till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående beviljande af ytterligare medel till undsättning för de i följd af 1868 års missväxt nödlidande delar af Riket.

Hans Maj:t Konungen täcktes, enligt Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, och befalldes, att nådig Proposition skulle, i enlighet dermed, till Riksdagen öfverlemnas.

Ex protocollo
Mildhog Lundgren.
